

Sprawozdanie z działalności Komisji KRASP ds. dużej infrastruktury badawczej w kadencji 2016-2020

Komisja KRASP ds. dużej infrastruktury badawczej na kadencję 2016-2020 została powołana w następującym składzie:

Prof. dr hab. Bronisław Marciniak, UAM, Poznań – Przewodniczący Komisji
Prof. dr hab. Stanisław Michałowski, UMCS, Lublin, Rektor,
Prof. dr hab. inż. Jacek Namieśnik†, Politechnika Gdańska, Rektor
Prof. dr hab. Rajmund Bacewicz, PW, Warszawa, Prorektor ds. nauki,
Dr hab. Maciej Duszczyk, UW, Warszawa, Prorektor ds. nauki
Prof. dr hab. Stanisław Kistryn, UJ, Kraków, Prorektor ds. nauki,
Prof. UAM dr hab. Jacek Guliński, Fundacja UAM, Poznań, Prezes,
Prof. dr hab. Detlef Hommel, UWr, Wrocław, Profesor,
Prof. dr hab. inż. Piotr Paneth, PŁ, Łódź, Profesor.,
Prof. dr hab. Ryszard Naskręcki, UAM, Poznań, Prorektor ds. nauki.

Głównym celem działalności Komisji było zebranie szczegółowych informacji o działalności istniejących na uczelniach Centrów z dużą aparaturą, analiza ich działalności oraz opracowanie ogólnych wniosków z działalności Centrów. Dalszymi celami było przedstawienie propozycji koniecznych zmian dotyczących programów wspierających Centra (np. PANDA 2 i inne) władzom KRASP, NCBiR i Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki i innych ministerstw. W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła dwa posiedzenia plenarne oraz kilka spotkań (także w sposób zdalny) członków opracowujących materiały wynikające z podjętych działań. Przewodniczący wraz z niektórymi członkami Komisji lub ekspertami odbył wiele roboczych spotkań, m.in. z odpowiedzialnymi za naukę i jej finansowanie wiceministrami MNiSzW oraz Dyrektorem NCBiR, dotyczących proponowanych zmian w regulacjach prawnych i finansowaniu Centrów z dużą infrastrukturą badawczą, ulokowanych głównie na polskich na uczelniach.

1. Posiedzenie Komisji w dniu 3 lutego 2017 r. w Warszawie obejmowało następujące zagadnienia:

- prezentacja Centrów z takich ośrodków jak Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań, Gdańsk, Lublin i Łódź oraz ocena ich działalności,
- dyskusja nad działalnością Centrów (w tym regulaminami korzystania z infrastruktury badawczej, finansowaniem i pobieraniem opłat za usługi badawcze, wykorzystaniem aparatury do celów naukowych i komercyjnych, kształceniem kadry dla zarządzania Centrami),
- reguły finansowania programu PANDA 2 na lata 2016-2020,
- projekt przygotowywanej przez Komisję ankiety o Centrach z dużą aparaturą badawczą, która planowana jest do skierowania do poszczególnych Centrów.

2. Ankieta „*Centra z dużą infrastrukturą badawczą*” obejmowała następujące zagadnienia: koszty finansowania inwestycji i jego źródła, powierzchnie użytkowe, zatrudnienie i jego strukturę, budżet – źródła finansowania i koszty, liczbę klientów zewnętrznych, opis problemów związanych z działalnością operacyjną. 14 Centrów z takich ośrodków jak Warszawa, Kraków, Poznań, Łódź, Gdańsk i Lublin przesłały dane do ankiety. Wnioski z ankiety (prezentowane na spotkaniu w dniu 11 grudnia 2019 roku) obejmowały: podstawowe problemy ankietowanych jednostek, w tym m.in. (1) brak odpowiednich środków na utrzymanie i odnawianie infrastruktury badawczej, brak dostatecznych środków na etaty dla

wykwalifikowanej obsługi, na serwisowanie i usuwanie awarii, (2) niedostateczne nastawienie jednostek na prowadzenie działalności komercyjnej, (3) różnorodność typów jednostek ankietowanych i ich niereprezentatywność w skali kraju utrudnia ustalenie jednolitych i sprawiedliwych reguł dotyczących dofinansowania dla wszystkich Centrów.

3. Posiedzenie Komisji ds. dużej infrastruktury badawczej KRASP wraz Komisja Nauki RGNISzW pt. „*Centra z dużą aparaturą badawczą – działalność, struktura, finansowanie, organizacja, wykorzystanie*” w dniu 11 grudnia 2019 r. w Warszawie.

Szczegółowe prezentacje (kilku członków Komisji i zaproszonych ekspertów) obejmowały przedstawienie działań dwóch wybranych Centrów, omówienie programu PANDA 2, którego głównym celem jest dofinansowanie kosztów utrzymania infrastruktury badawczej w latach 2016-2020, a także ideę jego kontynuacji – programu o roboczej nazwie PANDA 3 na lata 2021-2025. Omówione zostały także wyniki ankiety dotyczącej Centrów z dużą aparaturą przeprowadzonej przez Komisję KRASP.

Główne wnioski wynikające z posiedzenia i przeprowadzonej dyskusji:

1. Centra z dużą aparaturą badawczą, niezależnie od ich umiejscowienia w strukturach uczelni czy instytutów, są jednostkami badawczymi o charakterze regionalnym. Prowadzą interdyscyplinarne badania podstawowe oraz stosowane we współpracy z wieloma innymi jednostkami badawczymi i gospodarczymi. W wielu przypadkach spełniają rolę jednostek B+R dla małych przedsiębiorstw. Stanowią most łączący naukę i gospodarkę.
2. Większość Centrów korzysta z różnorodnego typu dofinansowania z macierzystych uczelni (lub innych jednostek), a przede wszystkim z dofinansowania w ramach programu PANDA 2 (2016-2020). Wynika to z faktu, iż przychody uzyskiwane z kosztów pośrednich realizowanych grantów oraz z usług badawczych nie pokrywają kosztów działalności Centrów.
3. Bardzo pozytywnie oceniona została rola programu PANDA 2 (2016-2020) w dofinansowywaniu kosztów utrzymania infrastruktury badawczej, a w szczególności przeprowadzone w 2019 roku skorygowanie zasad podziału środków w ramach tego programu (m.in. ograniczenie maksymalnej kwoty wsparcia do 8 mln zł) .
4. Konieczność podjęcia działań przez KRASP i RGNiSzW w celu wprowadzenia przez MNiSzW i NCBiR programu „PANDA 3” w zmodyfikowanej wersji na lata 2021-2025 (proponowany budżet programu 60 mln zł rocznie). Celem tego programu powinno być, podobnie jak PANDY 2, dofinansowywanie kosztów utrzymania infrastruktury badawczej Centrów oparte jednakże na trzech głównych kryteriach:
(1) *Wyspecjalizowana Kadra* (2) *Komercjalizacja* (3) *Umiejdzynarodowienie*.

4. Inne działania:

- spotkanie Przewodniczącego Komisji z Dyrektorem NCBiR prof. Maciejem Chorowskim w dniu 24 stycznia 2018 w Warszawie dotyczące: (1) zmiany reguł programu PANDA 2, (2) przekazania informacji o ankiecie przeprowadzonej przez Komisję, (3) propozycji utworzenia grantów badawczych skierowanych do instytucji naukowych (dużych centrów badawczych) – granty instytucjonalne na priorytetowe dla kraju badania aplikacyjne. Przekazany został list Przewodniczącego z dnia 20 stycznia 2018 dotyczący konieczności zmian reguł finansowania w programie PANDA 2 wraz z propozycjami zmian i ich uzasadnieniem,

- spotkanie Przewodniczącego Komisji wraz z prof. Prof. Stanisławem Michałowskim, (Rektor UMCS Lublin - członek Komisji) z Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Rozwoju dr. Jerzym Kwiecińskim w dniu 3 kwietnia 2017 r. Spotkanie dotyczyło problemów związanych z dużą infrastrukturą badawczą zgodnie z wnioskami zebrania Komisji w dniu 3 lutego 2017, a w

szczegółności propozycji metod dofinansowania badań aplikacyjnych prowadzonych wspólnie z przedsiębiorstwami,

- spotkanie Przewodniczącego Komisji wraz z prof. Prof. Stanisławem Michałowskim, (Rektor UMCS Lublin - członek Komisji) z wiceministrem MNiSzW prof. Łukaszem Szumowskim w dniu 23 marca 2017r. Przedstawione zostały działania Komisji i problemy dotyczące dużej infrastruktury badawczej, w tym konieczności zmiany reguł finansowania w programie PANDA 2,

- spotkanie Przewodniczącego Komisji z Sekretarzem Stanu MNiSzW dr. Piotrem Dardzińskim w dniu 14 listopada 2018 r. Spotkanie dotyczyło: (1) propozycji modyfikacji reguł przyznawania środków w ramach Programu PANDA 2 na lata 2019 – 2020, (2) zainicjowania działań dotyczących utworzenia programu PANDA 3 na lata 2021-2025. W uzupełnieniu informacji przekazanych Panu Ministrowi wysłany został list Przewodniczącego Komisji z dnia 27 listopada 2018 r. ze szczegółowymi argumentami za uruchomieniem programu PANDA 3,

- spotkanie Przewodniczącego Komisji wraz z prof. Ewą Bulsą (Dyrektor Centrum Biologiczno-Chemicznego UW) z Prof. Grzegorzem Wrochną - Podsekretarzem Stanu w MNiSzW w dniu 30 stycznia 2020 r. Spotkanie dotyczyło problemów związanych z Centrami z dużą aparaturą badawczą oraz zainicjowania działań prowadzących do uruchomienia programu o roboczej nazwie PANDA 3 (na lata 2021-2025). Został przekazany list Przewodniczącego Komisji z uzasadnieniem konieczności utworzenia programu PANDA 3 oraz dodatkowe materiały dotyczące dotychczasowych działań Komisji ds. dużej infrastruktury badawczej w tej kwestii,

- przygotowanie przez Przewodniczącego Komisji (w konsultacji z kilkoma członkami Komisji) i Prof. E. Bulskiej, na prośbę prof. G. Wrochny - Podsekretarza Stanu w MNiSzW, propozycji reguł przydziału środków w ramach nowego programu dofinansującego utrzymanie i rozwój jednostek posiadających dużą infrastrukturę B+R, o roboczej nazwie „PANDA 3” na lata 2021-2025. Zaproponowane (list z 25 lutego 2020 r.) zostały trzy kryteria dofinansowania:

- (1) *Wyspecjalizowana Kadra* - utrzymanie i rozwój wyspecjalizowanej kadry badawczej wspomagającej wykorzystanie dużej infrastruktury – korpusu operatorów w zależności od wysokości rzeczywistych kosztów utrzymania aparatury,
- (2) *Komercjalizacja* - premiowanie przychodów z działalności komercyjnej dla podmiotów zewnętrznych, wykorzystujących nowo wybudowaną dużą infrastrukturę badawczą,
- (3) *Umiejdzynarodowienie i jakość osiągnięć badawczych* - premiowanie umiejdzynarodowienia działalności Centrów, w tym tworzenia międzynarodowych grup badawczych, udziału w międzynarodowych programach badawczych, internacjonalizacji B+R oraz jakości badań prowadzonych z wykorzystaniem dużej infrastruktury,

- prezentacja na plenarnym posiedzeniu Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dniu 18 czerwca 2020 r problemów związanych z finansowaniem centrów z dużą aparaturą badawczą oraz propozycji utworzenia programu „PANDA 3” na lata 2021-2025 umożliwiającego podwyższenie rangi centrów na taki poziom, aby mogły stać się bardziej konkurencyjnymi ośrodkami badawczymi w skali międzynarodowej.

Poznań, dnia 28 czerwca 2020 r.

prof. Bronisław Marciniak
Przewodniczący Komisji